

Pri ustanovitvi deželnih učiteljskih zvez se bo moralo na vsak način to upoštevati in po tem uravnati in določiti delovanje njihovo.

A še druga težava je.

Doslej plačujejo posamezna učiteljska društva „Zavezi“ od vsakega svojega člana po 20 kr. V slučaju ustanovitve deželnih učiteljskih zvez bi morala društva tudi tem plačevati členarino in sicer najmanj tudi po 20 kr. od člana. In kaj bi ostalo potem društvu samemu za njegove redne in izredne stroške? (Konec prih.)

Kulturne slike s Kranjskega.

Spisal Jos. Ciperle.

25. Razširjanje krščanstva.

Pervo seme krščanstva se je zasejalo po Kranjskem, kakor smo že dejali, že v rimski dobi iz Ogleja. Emona je bila škofovski sedež. Toda to seme se je zatrla v onih nemirnih časih, ki so nastopili potem, ko se je razrušila rimska država, in ko je razdejal Atila že staro Emono, je prenehala tudi škofija. Slovenci so čistili še dalje svoje stare bogove.

Toda Bavarci in pozneje Franki so zopet začeli širiti krščansko vero med Slovenci. Ali kakor so se njih pradedje pod rimsko oblastjo radi pokristjanili, tako so se sedaj temu odločno upirali njihovi vnuki. Vedeli so namreč dobro, da sledi pokristjanjenju robstvo in popolno uničenje starih običajev. Da so se Kristusove vere branili Slovenci, temu so bili krivi Nemci sami. Saj niso širili Nemci te vere iz pobožnosti, ali pa da bi rešili pekla slovenske duše, ampak gola sebičnost in lakomnost jim je dala povod, širiti krščansko vero med Slovenci. Hudi boji so se vneli. „Kri po Kranji, Korotani prolita napolnila bi jezero“ — tako poje Prešeren o teh bojih. A bilo je zaman: Slovenci so se morali pokristjaniti; prisilil jih je nemški meč.

Tudi pod Franki so širili na Kranjskem v prvi vrsti krščanstvo oglejski patrijarhi. Pozneje so poučevali tudi duhovniki iz Solnograda, zraven teh pa tudi brizinski in brixenski svečeniki.

Tudi prve cerkve, župnije in samostane so ustanovili Oglejci po Kranjskem, in ker se je pomnožilo v par stoletjih število kristjanov tako ogromno po Kranjskem, je bilo treba osnovati v Ljubljani škofijo.

To se je zgodilo 6. grudnia 1461. Ali pod njeno oblast v začetku ni spadala cela Kranjska, ampak le nekatere župnije, ki so pa bile takrat mnogo večje nego sedaj. Tako n. pr. je spadala pod Št. Vid nad Ljubljano v začetku tudi Dobrova. Takisto Polhov Gradec, Črni Vrh nad Polhovim Gradcem, Sv. Jošt, Horjul, Sv. Katarina, ki so sedaj samostojne župnije, in še podružnici Sv. Jarneja v Šiški in Sv. Duha na Golem Brdu.

Pod ljubljansko škofijo so spadale tedaj v začetku: vse ljubljanske župnije, potem župnija v Št. Vidu nad Ljubljano, v Šmartnem, v Naklem, v Vodica, v Radovljici in v Št. Jarneju. — Tudi na Koroškem je imela dve župniji: pri sv. Nikolaju in sv. Mihelu. — Na Štajarskem pa so ji pripadale Braslovče, Skale in Polzela.

Pozneje so se ji pridružile: l. 1507 Kranj, l. 1518 Dob, l. 1533 Slovenski Gradec, l. 1792 Idrija, Loka, Oslice in skoro cela Dolenjska stran, l. 1830 Vipava, Slavina,

Hrenovice, Trnovo, Senožeče, Košana in l. 1833 Motnik. Zato je pa morala odstopiti svoje župnije na Štajarskem in Koroškem lavantinskemu in krškemu škofu.

Od 1788 do 1806 je bila v Ljubljani nadškofija, in l. 1806 je dobil ljubljanski škof naslov kneza.

Prvi škof ljubljanski je bil bivši župnik v Šmartnem pri Kranju, Sigmund Lambergar.

(Dalje prih.)

IV. občni zbor „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta“.

1. Predsednikov nagovor.

Dne 27. grudnia m. l. se je vršil ob veliki udeležbi četrti redni občni zbor „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta“. Društveni predsednik, gospod c. kr. okrajni šolski nadzornik Andrej Žumer, pozdravi v zbranih in navdušenih besedah vse zborovavce, poudarjajoč veliko važnost in korist društva za učiteljstvo, posebno za učiteljstvo z dežele, kateremu bo s konviktom dana prilika, otroke svoje šolati brezplačno, ali pa s prav malimi stroški in — kar je tudi velike važnosti: pod dobrim in zanesljivim nadzorstvom. Zato želi, da bi se vse učiteljstvo kar najtesneje oklenilo tega prekoristnega društva z letnimi doneski 1 gld. ter obenem pri vsaki priliki nabiralo prostovoljnih darov pri šolskih in učiteljskih prijateljih. V ta namen naj učiteljstvo prireja veselice v korist konviktu, se poslužuje pridno nabiralnih pol, katerih ima odbor še mnogo na razpolago ter prav pridno razpečava knjižice krajevske podružnice. S čim večjim veseljem se bomo lotili nabiranja doneskov, tem prej bo stal dovršen konvikt pred nami, ki bo živa priča naše stanovske zavednosti ter kazal, kaj vse se dožene z združenimi močmi. „Zrno do zrna pogača, kamen do kamena palača.“ (Odobranje.)

2. Tajnikovo poročilo.

Tajnik, g. Juraj Režek, je poročal o odborovem delovanju tako-le:

Slavni zbor!

Na lanskem občnem zboru, ki se je vršil tudi na Šentjanževo, ste bili poverili društveno vodstvo in vse njegovo poslovanje staremu odboru, ki si je svoje delo tudi razdelil kakor poprej: And. Žumer, predsednik; Fr. Gabršek, I. podpredsednik; Jožef Cepuder, II. podpredsednik; Juraj Režek, tajnik; Jakob Dimnik, blagajnik; in odborniki Fr. Črnagoj, Jakob Furlan, Engelbert Gangl in Janko Likar.

Odborovo delovanje se je osredotočilo v letošnjem letu samo na nabiranje in pomnožitev zgradbenega kapitala. Nabiranje se je vršilo l. po krajevske knjižicah, ki so donesle letos nad 500 K. Čisto so jih razprodali gospodične Alojzija in Bibiana Bisail v Trnovem, Marija Borovsky v Tržiču, Pavla Götzl v Vel. Lašicah in gosposdije Avgust Kleč v Ljubljani, Avgust Korbar v Šent Vidu pri Cerknici in Ferdo Wigele v Starem Trgu pri Rakeku (vse z edenkrajc. znamkami). Nekateri so nam vrnili le na pol razprodane knjižice, nekaj pa je tudi takih tovarišev, ki se niso knjižic niti dotaknili, ampak nam jih nerazprodane vrnili. Hvala Bogu in stanovski zavednosti drugih tovarišev in tovarišic, da te „vrle ko-

lege" lahko preštejemo na prste! Takim malomarnežem naj postavimo za zgled poleg drugih samo našega vrlega prijatelja g. Ivana Grudna, upokojenega davkarja na Vrhniki, ki nam piše: „Ponudim se Vam kot poverjenik za nabiranje doneskov za učiteljski konvikt. Pošljite mi torej nekoliko knjižic. Pridržim si pa pravico, da bom vse na Vrhniki nabrane doneske do porabe naložil pri naši posojilnici in Vam položil vsako leto račun.“ In res nam je precej prvo leto naložil na posoj. knj. št. 4195 znesek 48 K. Tako delajo naši prijatelji in podporniki; mi pa, ki nam gre za lastno korist, naj malomarno držimo križem roke? Nihče naj ne izgubi poguma, ako mu ni bilo mogoče razprodati knjižice že precej v prvem letu; hvaležni mu bomo, in plemenito delo bode storil, kdor nam jih razproda v dveh, treh in četudi več letih. Saj je sedaj gotovo, da ne bomo zidali konvikta še v teh letih, torej se tudi tako ne hiti. Ako pa razprodamo vse knjižice v nekaj letih, imamo skupaj čez 12.000 gld. dohodkov, in to je vsota, ob kateri bo že lahko prav pošteno in trdno stal en vogel našega konvikta. Zato le pogumno in z veseljem na razprodajo knjižic, ker le z delom in požrtvovalnostjo nam bo mogoče doseči kaj uspešnega! 2. Na poverjeniške pole smo dobili do 100 K, pogrešamo pa na njih še mnogo takih, ki še niso niti člani našega društva. Prosimo čestite svoje poverjenike, da nam jih pridobe v svojem okraju, ker bi bilo v resnici le čudno, da se nahaja še kdo med učiteljstvom, ki ni člen tega prepotrebnega društva in to ob neznatni členarini letnega goldinarja. 3. Veselice so priredili našemu društvu v korist: slavno šolsko vodstvo v Šturiji s 50 K, slavna viško-glinška čitalnica s 17 K 16 h in naši najmlajši tovariši in tovarišice, ljubljanski abiturijenti so nam priredili jubilejski koncert, ki se je ne le povsem častno izvršil, ampak donesel tudi našemu društvu lep znesek 230 K. Hvala in slava jim! 4. Največ pa nam je prinesel naš „gospodarski program“, zaradi katerega so nam p. n. gospodje trgovci ljubljanski, pri katerih je odjemavalo med letom učiteljstvo svoje potrebščine, podarili lep znesek nad 1500 K. Kolika vsota, pa kako malo stane! Ničesar drugega, kakor da vsakdo ob nakupovanju stopi k blagajničarici s prošnjo, naj zakupljeni znesek zabeleži našemu društvu v korist. In koliko jih je, ki tega niso storili ali iz brezbrižnosti sploh ali iz pozabljenosti, ali pa so še celo hodili k trgovcem, ki niti niso naši prijatelji in podporniki. Kdorkoli je tako postopal v minulem letu, naj to vprihodnje popravi, pa se natanko drži našega „gospodarskega programa“; saj bo to le nam in našim sirotam v korist! Svetovali smo že lansko leto, da bi se ta naš „program“ lahko izvrševal tudi izven Ljubljane — iz Vel. Doline smo dobili tak prispevek! — posebno pa po večjih krajih, le resne volje in začetki bi bilo treba! Žal, da sta ta naš nasvet in prošnja ostala dosedaj brezuspešna, upamo pa, da se bodo gospodje tovariši in tovarišice v prihodnjem letu ravnali po njem in ga upeljali povsod, kar bo tem lažje mogoče, ker imamo povsod po deželi med trgovci dovolj dobrih in odkritih prijateljev. Zato prav nujno prosimo vse tovariše in tovarišice: Ganite se in vedno le „svoji k svojim“! Na tak način bi imeli lahko samo pod to rubriko 2—3000 K letnih dohodkov.

Poleg tega vsega pa so še nabirali in skladali mnogi naši tovariši in tovarišice ter drugi prijatelji naši ob raznih veselih in žalostnih prilikah ter nam poslali prav lepe vsote. Iskrena jim hvala! S hvaležnostjo in posebnim

veseljem nam je še omeniti, da nam je novi prevzvišeni knezoškof ljubljanski, ki je vrl in iskren prijatelj slovenskemu učiteljstvu, naklonil 100 K. Za trdno smo se pa nadejali tudi, da se vendar že enkrat ganejo naša okrajna učiteljska društva in pristopijo kot pokrovitelji k našemu društvu, toda vse naše dosedanje prigovarjanje in prošnje so bile zaman. Ako jim je bilo mogoče vplačati pokroviteljino pri Ciril-Metodovi družbi, kar je vse pohvale vredno, jim bode to gotovo lahko tudi pri našem društvu s 100 gld. v 1—4 letih. Treba je le nekoliko dobre volje pri dotičnih odborih, in, gospoda, saj smo končno vendarle sami sebi najbližji! Računamo na stanovsko zavednost naših okrajnih učiteljskih društev, da ne ostane ta naša prošnja zopet brezuspešna do prihodnjega leta. Prosimo!

V pomnožitev zgradbenega kapitala pa smo se obrnili po deputaciji do slavnega vodstva kranjske hranilnice, da še enkrat pojasnimo ondi namen našega društva, ki se je zamenjavalo z nekim drugim, ter dobili obljubljeni gotovo podporo. Obrnili smo se dalje tudi do nekaterih znanih podpornikov ubogih sirot, naj bi se ob cesarjevi petdesetletnici spomnili tudi naših sirot, ter dobili tudi tam zagotovilo gotove podpore.

Radi bi bili tudi, kakor smo poročali že lansko leto, izdali s pomočjo slovenskih pesnikov, pisateljev in glasbenikov „Almanah“, toda ob naših klavrnih knjigotržnih razmerah in drugih neprilikah se nismo upali tega; saj vidimo, kako slabo napreduje razprodaja naših „Zabavnih listov“, da jih je razpečanih komaj 100 izvodov in to ob ceni bornih 40 novč. Da, gospoda, ali res ni mogoče ob sestavi šolskih proračunov postaviti za šolarsko knjižnico toliko, da bi se mogla nabaviti taka knjižica? In dokler se ne razproda prvi zvezek, ne moremo dati v tisk drugega zvezka, dasi imamo na razpolago dovolj prav lepega gradiva. Za trdno pričakujemo, da se bodo šolska vodstva oglasila sedaj v novem letu z naročili, saj nudimo s tem le zdravega beriva naši mladini in podpiramo tako svoje društvo in ž njim sami sebe. Zato zgodi se tako povsod! Društvo se je po deputaciji poklonilo deželnemu predsedniku dne 19. kimovca, da izrazi ob nesrečni smrti preblage cesarice svojo globoko žalost in dne 2. t. m., da ob cesarjevem zlatem vladarskem jubileju izreče svoje srčne čestitke, vdanost in zvestobo do prejasne osebe milega vladarja.

Končno izrekamo vsem dobrim in blagim prijateljem, ki so nas na kakoršenkoli način podpirali v našem plemenitem prizadevanju, tem potem presrečno in iskreno zahvalo. Bog plati in povrni stotero!

Naše društvo šteje sedaj: 4 pokrovitelje, 2 ustanovnika, 150 rednih členov in 225 podpornikov.

Gospoda! Znano Vam je, da se je naše društvo pred 4 leti ustanovilo povodom bližajočega se zlatega vladarskega jubileja našega presvetlega cesarja z namenom, da bi to društvo v trajen spomin na ta redki, pa veseli dogodek v življenju ljubljene vladarja postavilo naslednikom našim krasno zgradbo in prekoristni zavod — učiteljski konvikt. Ta veseli dan zlatega vladarjevega jubileja smo srečno ućakali in praznovali na prav slovesen način, dostojen slovenskega učiteljstva. Ali kdo zna, doživimo li tudi, da se nam uresnićijo naše srćne želje in doseže oni blagi namen, ki smo si ga zastavili ob ustanovitvi našega društva? Pa naj tudi prej ležemo k večnemu počitku, eno zavest bomo imeli gotovo ob

svoji skrajni uri: da za svoje sirote in naslednike svoje nismo držali križem rok, marveč delali v njih blagor po vzvišenem geslu predobrega in preskrbnega vladarja svojega: „Viribus unitis!“ (Odobrovanje.)

(Konec prih.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. Društvo učiteljic je imelo v četrtek, dne 29. grudna m. l. svoj prvi občni zbor. Društvo je ustanovljeno v proslavo 50 letnice vladanja Nj. Veličanstva. Dosedanja predsednica gđc. K. Demšar otvori zborovanje s prijaznim pozdravom na prisotne, ki se niso plašile slabega vremena — ter jih zahvali za njihov trud in požrtvovalnost. Nato da besedo tajnici gđc. Janji Miklavčič, ki poroča o delovanju ustanovnega odbora od dobe zadnjega zborovanja do dne prvega občnega zbora. Pri ti točki zahvali poročevalka gospodično Ross na njenem prijaznem sodelovanju pri sestavljanju pravil. V nadaljnjem govoru poroča tajnica tudi o udeležbi kranjskih učiteljic pri shodu učiteljic na Dunaju, ki se je vršil dne 8. vel. srpana; sporoči pozdrav dunajskih učiteljic, ki se toplo zanimajo za vsa deželna društva učiteljic, zakaj one snujejo zvezo vseh avstrijskih društev učiteljic, ki bi imela namen, braniti pravice učiteljic. Zvala se bode zveza: „Oesterr. Lehrerinnenbund“ ter se ima brez ozira na narodnost boriti le za pravice učiteljic bodisi v materijalnih ali folmelnih zadevah. Ta zveza bode imela svoj ustanovni shod o Binkošti na Dunaju. Ker pa so se vse navzoče učiteljice izrekle proti temu času, se bo naprosil dunajski pripravljalni odbor, da, ako mogoče, preloži shod na velike počitnice. Slednjič prečita poročevalka zahvalo na vis. dež. zbor kranjski na — vsaj deloma — ugodni rešitvi prošnje učiteljic povodom regulacije plač, ter se sklone, da se ta zahvala po deputaciji izroči visokorodnemu gospodu deželnemu glavarju. Pri volitvi odbora so se izvolile kot zastopnice naslednje gospodične: za okraj radovljiški Razinger, za kranjski Miklavčič, za kamniški Klančar, za ljubljansko okolično Vidic, za litijski Demšar, za logaški Gallè, za postojnski Velepich, za črnomaljski Zupančič, za krški Schmidinger, za kočevski Blahna, za novo-meški Clarici M. in za ljubljansko mesto Zupan, Marout in Praprotnik. Iz teh zastopnic se je volil ožji odbor in sicer gđc. Zupan Agneza, predsednica; Praprotnik I., nje namestnica; Miklavčič, tajnica; Demšar, nje namestnica; Marout, blagajnica; Vidic, nje namestnica. Ostale zastopnice okrajev so odbornice.

Iz Istre. Istinitost klasičnega pregovora: „Kogar so bogovi sovražili, so ga napravili učiteljem“ — občutimo mi v Istri osobito zdaj v borbi za svoje pravo.

Prosimo kruha, a nudijo nam kamena v podobi zavijanj in obrekovanj. Podtikajo nam, da smo Bog vedi od koga nahujskani. In če se kdo popolnoma ne strinja s postopanjem par oseb, mu očitajo, da že ljudstvu hrbet obrača.

Resnica je le: kdor hoče veljati za značaj, se ne sme ozirati pristransko, a zraven lepih svojstev mu mora v prsih biti plemenito srce.

Povedati hočemo svoje mnenje na kratko, hladnokrvno, žaliti nam ni namen in nam tudi ni bil, pač pa smo trpeli žaljenje in ga prezirali.

Naši nasprotniki ne ugovarjajo v ti borbi popolnoma v oni smeri, po čemer prosimo, pojasnilom o naših težnjah. Vmes se vpletali stvari, ki so jim prijale, a nam ne; ali pa so se tudi ognili stvari same in na drug pot nagnili — politično.

Učiteljstvo prosi deželni zbor izboljšanja plač. To se je vedno tudi naglašalo. In nikjer se ni reklo, da bi namreč le manjšina, t. j. slov. poslanci, bila kriva naše bede. A vendar, čitajoč ugovarjanja par dopisnikov, ne bi si mogel drugače misliti, nego da se je res le v edino zgoraj naznačenem smislu pisalo. In to tudi ni še toliko hudo, ako se je mnenje katerega posameznega poslanca

izjavilo, po katerem mnenju sodeč ne bi mogli si boljših časov obetati z ozirom na naše turobno gmotno stanje.

Čemu torej toliko vpitja med ljudstvom, češ, da smo slov. gg. poslance napadali. Čutijo se mučenikom — pa le par njih — za ostale smo gotovi, da ne.

Ako se pa usojamo določno tu formulirati do častitih gg. poslancev par točk, naj se ne uporabi stvar, vznemirjati ljudstvo proti nam, naj se nam ne očita, češ, žele vas otrebiti.

Ne tako! Mi vemo, in kdo ne bo vedel, kar učitelj ne ve, kaj je beda, ki jo sam občuti tako kakor naše ljudstvo in še več! Ali ako se hoče komu pomagati, če se ima voljo, ga delu primerno plačati, je goli aksijom, da se mora od neke strani denarja dobiti.

Z ozirom na to torej se usojamo navesti prav polehno nastopne tri točke:

1.) Ko je manjšina zavzela stališče proti šolskim taksam, mogoče, mogoče pravimo, da ni li bila ugodna doba, da bi bila ona prej ali pozneje motivirala ali sploh zavzela se za kateri drugi predlog, na obdačenje, obterečenje v obče, za nekoliko procentov (le mali del onega, kakor določajo takse), kar bi moralo biti kot prispevek, s čemur bi se bilo dalo izboljšati učiteljsko gmotno stanje. To bi bila prava facta ali znamenje volje za izboljšanje. Zakaj denarja je treba za izboljšanje.

2.) Mnenje je, da bi bili gg. poslanci (eni in drugi, tu ne govorimo o „manjšini“ in „večini“, slov. ali italij. poslancih) ampak deželni zbor, namreč ko je bil odpis „zonere“ pred par leti, kar je bila velika olajšava Istranom, je bil mogoče ugoden čas, da bi se bilo kje drugje določilo ali naložilo, kateri procent (le neki del one olajšave torej), za regulacijo učit. plač.

Za tak predlog se nam zdi, da bi bila mogoče ravno „manjšina“ imela večje pravo, ker se je odpis izvršil po prizadetju nje veledečnega člana, velemožnega gospoda dr. Laginje.

3.) Ako sploh ni drugega, če bi res bila resnica, da dežela res ne more, naj bi slavna deželna delegacija zavzela smer, da bi ona mogoče izposlovala državno subvencijo, pripomoč za zdržavanje šol.

To je torej le naše skromno mnenje. Povsod pravimo: „Mogoče, mogoče, se nam zdi.“ Torej če ni pravo, se nam pojasni mirnim potom (ako se ravno hoče), saj ni treba baš planiti na nas z osebnimi napadi, z zavijanjem neistinitih reči in sumničanjem, kakor se je to godilo z napadom v „Edinosti“ št. 204 in št. 250. Prvi dopisnik bi bil lahko opazil v „Slovenskem Narodu“ št. 239., da ni imel nikakega povoda, nas napadati. Neresnične stvari trobiti v svet, ni menda — značajno. Na pristranske informacije se tudi ni vselej naslanjati. To mu priča lahko „Edinost“ št. 102. iz leta 1895.

To isto uvidi tudi oni drugi dopisnik v števil. 250. Onih par pa, s katerimi se učitelj ni ujemal, vemo, kam je hodilo v posvetovanje. Ako je želel in kaj za to prvi Italijan (kar ne vemo), vemo pa, da si želel prvi Slovan v Istri, ki mu gre sodba o tem, da se je učitelj po zasluženju pomaknil v II. plačilno vrsto, kar se vidi, da nekega pristranskega gospoda še sedaj to peče. Pa saj vemo, kateri so še črnilci učitelje po novinah. S takim postopanjem se ne pridobi spoštovanja. Tiste, ki so spoštovanja vredni — spoštujemo.

Napadeni pa si lahko misli: „Non mi fón caldo“, ker ljudstvo vidi njegovo življenje v vse drugačni luči, nego je opisan, in to je največja kľofuta napadovavcem. Osobnosti bi pa mogle tuintam tudi položaj pojasniti.

Istra potrebuje slov. učiteljev. Gg. učiteljišniki v Kopru pazno motrijo te razmere in to borbo. To so tudi izrekli v „Slov. Narodu“. Že sedaj se je baje zgodilo, da ni hotel učitelj vstopiti v službo v Istro. Ironija je torej, poganjati učiteljstvo črez mejo, a to zlasti moža, ki se ni še niti dobro aklimatizoval v Istri. Če bi pa vsi „mal-contenti“ hoteli iti iz dežele, ostanejo slovenske šole brez učiteljev.

Po zadnji vrstici v „Slov. Listu“ št. 63. sodeč, napadajo učitelja, ki niti ni prav nič pisal v „Slov. Narod“ od 9. grudna. Tudi možko!